

Greger Carpelan – "Gubben på kullen" – har gått bort

Greger Carpelan (1923-2017) är för oss i Förbundet för Ekoparken mest känd som den som tog strid mot Norra Länken när den skulle byggas genom att gräva upp Bellevueparken. Det var åren strax efter att Nationalstadsparken hade fått sitt juridiska skydd år 1995. Då hade han redan i många år varit adjungerad skattmästare för Kommittén för Gustavianska Parken. I kommittén samlades ledamöter som förenades av ett starkt engagemang för det historiska landskapets kultur- och naturvärden, däribland Lars Gyllensten, Bengt Hamdahl, Lennart Holm, Stig Ramel, Inez Svensson, Kjerstin Dellert, Bo Grandien, och med Per-Olof Åstrand som vice ordf. och Eva Nordenson som ordförande, samt Peter Schantz som adjungerad sekreterare. Kommittén bildades 1991 med syftet att dels förhindra den pågående och planerade exploateringen av Haga – Brunnsviken – Ulriksdalsområdet, dels verka för skydd, vård, restaurering och utveckling av området som en sammanhängande, nationell natur- och kulturpark.

Greger och hans hustru Ingegerd bodde i Sparres träslott i Bellevueparken och hade därigenom rätt att överklaga detaljplanebeslut, vilket miljöorganisationer vid den tiden inte hade. Därför var hans engagemang och stridbarhet oerhört viktiga. Det var genom hans begäran om rättsprövning i Regeringsrätten som planerna på Norra Länken stoppades i början av 1997. Vi firade först i Bellevueparken, och senare även hemma hos Greger och Ingegerd. När Dennispaketet föll samman en vecka senare var vi många som begav oss till Kvarnen på Söder för att även fira den segern.

Han var besviken på oss i förbundet, som, istället för att driva rättsprocessen vidare mot Norra Länken när den år 2007 återkom i ny skepnad i form av en – som det visade sig – orealistisk jordtunnel, ingick en överenskommelse om att bilda en gemensam referensgrupp med Vägverket. Han kämpade vidare, men förlorade.

När så grävskoporna ändå åt sig in i Bellevueparken i början av 2010-talet följde han Vägverkets förhävanden minutiöst. Skyddet av de gamla träden i parken var jägmästare Carpelans självklara hjärtefråga. Åldersbestämningen av träden hade under hela striden om Bellevueparken och mot Norra Länken stått i fokus. När så en av de tre lindarna på kullen föll i en storm yppade sig ett tillfälle att göra en noggrann åldersbestämning. Vi fick Vägverket att kapa en skiva och skicka till Uppsala för en dendrologisk undersökning, som Greger betalade. När skivan kom tillbaka och vi lastade ut den bakom huset åtföljdes den av intyget att trädet hade planterats cirka 1780, dvs. vid tidpunkten för Bellevueparkens anläggande, precis vad Greger hela tiden hävdade.

Greger stred också mot Fysikcentrum och mot Norra Länkens grandiosast fula och för avlastningen av Valhallavägen onödiga tunnelrör, som nu mynnar vid Roslagstull. Han engagerade Sture Koinberg att rita ett grönskande Roslagstull i harmoni med Brunnsviken. I dessa ärenden hade Greger ingen framgång. Däremot var det hans överklagande som fällde tillbyggnaden av Sveaplans gymnasium inne i Bellevueparken. Tillbyggnaden skulle ha kommit att stå strax nedanför hans bostad på den plats där man en gång försökt sig på odling av mullbärsträd för silkesodling.

Gregers och Ingegerds hem i 1700-talsmiljön på Bellevueberget var en viktig mötesplats för skönandar och miljökämpar. Många gånger har vi samlats där för att rådslå och manas på av Greger. Hans engagemang gällde i första hand närmiljön, Bellevue, Hagaparken och Brunnsviken, men innefattade också stockholmsfrågor över hela skalan. Han yrkade starkt på att vi skulle starta ett nytt parti. Greger var inte nöjd med något av de en bit in på 2000-talet verkande partierna.

Mikael Glemdahl disputerade 2008 på en avhandling om striderna kring Norra länken. Dess titel: "Gubben på kullen: Om den smärtsamma skillnaden mellan politiska intentioner och praktiska resultat." Man kan läsa den som ett äreminne över Greger Carpelan.

Richard Murray

